

Θερμοπύλες

Κωνσταντίνου Καβάφη
(σελ. 23)

-
- Το ποίημα γράφτηκε το 1901
 - Δημοσιεύτηκε το 1903
 - Ως προς το περιεχόμενο ο Ε. Παπανούτσος εντάσσει το ποίημα αυτό στα διδαχτικά ποιήματα του Καβάφη, πιο συγκεκριμένα στα ηθικά και μάλιστα σε εκείνα που έχουν ως θέμα την αξιοπρέπεια και την έννοια του «χρέους».

Μάχη των Θερμοπυλών

- Διεξήχθη το 480 π.Χ παράλληλα με τη ναυμαχία του Αρτεμισίου
- Έγινε μεταξύ των Ελλήνων και των Περσών, κατά τη δεύτερη περσική εισβολή στην Ελλάδα. Οι Πέρσες είχαν ηττηθεί στον Μαραθώνα δέκα χρόνια νωρίτερα, γι' αυτό και ετοίμασαν μια δεύτερη εκστρατεία, αρχηγός της οποίας ήταν ο Ξέρξης. Ο Αθηναίος πολιτικός και στρατηγός Θεμιστοκλής έπεισε τους Έλληνες να κλείσουν τα στενά των Θερμοπυλών και του Αρτεμισίου. Οι Πέρσες, οι οποίοι κατά τις αρχαίες πηγές είχαν εκατομμύρια άνδρες στρατό και κατά τις σύγχρονες εκατόν με τριακόσιες χιλιάδες άνδρες, έφθασαν στα στενά στις αρχές του Σεπτεμβρίου.

-
- Μετά από τέσσερις μέρες αναμονής, οι Πέρσες επιτέθηκαν, αλλά οι Έλληνες αντιστάθηκαν για δύο μέρες. Την τρίτη μέρα, ο Εφιάλτης οδήγησε τους Πέρσες πίσω από τους Έλληνες. Ο Λεωνίδας, όταν το έμαθε αυτό, διέταξε την υποχώρηση των περισσότερων Ελλήνων - έμεινε στο πεδίο της μάχης με 300 Σπαρτιάτες, 400 Θεσπιείς, 400 Θηβαίους και ακόμα λίγους Έλληνες. Οι Πέρσες εξόντωσαν ολόκληρη τη δύναμη που έμεινε στο πεδίο της μάχης. Ο ελληνικός στόλος, αφού έμαθε τα νέα, αποφάσισε να απομακρυνθεί από το Αρτεμίσιο και να υποχωρήσει στη Σαλαμίνα, όπου αργότερα πέτυχε μια σημαντική νίκη.

-
- Η μάχη των Θερμοπυλών αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές μάχες στην ελληνική και στην παγκόσμια ιστορία. Κυρίως όμως από ηθική άποψη είναι λαμπρό παράδειγμα αυταπάρνησης, αυτοθυσίας και υπακοής στην πατρίδα. Η μάχη έδειξε τα πλεονεκτήματα της στρατιωτικής εκπαίδευσης των Σπαρτιατών, του καλύτερου εξοπλισμού και της έξυπνης χρήσης της διαμόρφωσης του εδάφους

Ω ΞΕΙΝ' ΑΓΓΕΛΛΕΙΝ
ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΙΣ ὍΤΙ ΤΗΔΕ
ΚΕΙΜΕΘΑ ΤΟΙΣ ΚΕΙΝΩΝ
ΡΗΜΑΣΙ ΠΕΙΘΟΜΕΝΟΙ

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ

(Ξένε, περ στους Λακεδαιμόνιους
ὅτι εἴμαστε θαμμένοι εδώ,
υπακούοντας στις εντολές
εκείνων)

Οι Θερμοπύλες

- Οι Θερμοπύλες είναι ένα πασίγνωστο σύμβολο, ιστορικής καταγωγής, ένα σύμβολο πολεμικής αρετής. Είναι ένα ισχυρότατο σύμβολο ανδρείας και αλτρουισμού. Με πλήρη επίγνωση του χρέους και του καθήκοντός τους, οι ολιγάριθμοι στρατιώτες του Λεωνίδα προσφέρουν ό,τι πολυτιμότερο έχουν, τη ζωή τους, για την πατρίδα. Δίχως δισταγμό και αμφιβολίες στέκουν ακίνητοι στις θέσεις τους ακόμη και όταν μαθαίνουν για την προδοσία του Εφιάλτη. Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι αυτός ο τίτλος-σύμβολο εστιάζεται στον καθορισμό ενός χρέους και στην αμετακίνητη φύλαξη.

Θέμα:

Η προσήλωση των ανθρώπων
στο χρέος, στις αξίες και στους
υψηλούς και δύσκολους
στόχους που έχουν θέσει.

Δομή:

- Α΄ Στίχοι 1-2: Η αναγνώριση της αξίας όσων προασπίζουν όσα συμβολίζει η λέξη "Θερμοπύλες"
- Β΄ Στίχοι 3-10: Ο ηθικός κώδικας του ανθρώπου που εμμένει στο χρέος
- Γ΄ Στίχοι 11-14: Η πρόβλεψη της ήττας κάνει πιο μεγαλειώδη και αξιοσέβαστο τον αγώνα.

Στίχος 1^{ος}

- Στο πρώτο μέρος, ο πρώτος στίχος λιτά και χωρίς περιστροφές δίνει το ελάχιστο που πρέπει να απολαμβάνουν οι άνθρωποι που όρισαν και φυλάνε Θερμοπύλες στη ζωή τους : **Τιμή**. Ούτε χρήματα, ούτε δόξα, ούτε αξιώματα. Μονάχα τιμή αξίζει να δοθεί σ' αυτούς που συνειδητά ρίχνονται στους κινδύνους της καθημερινότητας, ξέροντας πως μπορεί και να χάσουν, πως μπορεί να πληγωθούν και να ηττηθούν. Σ' αυτούς λοιπόν αξίζει μια τιμή, ως την ελάχιστη αναγνώριση του έργου τους και της προσφοράς τους

Στίχος 3^{ος}

- Αυτοί είναι ξεχωριστοί, διότι «ποτέ από το χρέος μη κινούντες». Δεν τα παρατάνε ποτέ, συνέχεια αγωνίζονται, παραμένουν στη θέση τους σαν άγρυπνοι φρουροί και δίνουν τις μάχες τους όποτε κληθούν, δίχως να νοιάζονται αν η έκβαση της μάχης θα είναι θετική ή αρνητική, αν θα χάσουν ή όχι τη ζωή τους.

Όψεις της καβαφικής αξιοπρέπειας.

- Η δικαιοσύνη και η άκρα συνέπεια («**δίκαιοι κ' ίσιοι σ' όλες των τές πράξεις**»), αλλά μόνον όταν συνοδεύονται από λύπη και ευσπλαχνία («**αλλά με λύπη κιόλας κ' ευσπλαχνία**»).
- Η γενναιοδωρία επιβάλλεται σε πλούσιους και φτωχούς – όχι το μέγεθος της συνδρομής, αλλά η διάθεση που την εμπνέει αποτελεί την αξία της («**γενναίοι οσάκις είναι πλούσιοι, κι όταν είναι πτωχοί, πάλ' εις μικρόν γενναίοι, πάλι συντρέχοντες όσο μπορούνε**»).
- Επαινείται η φιλαλήθεια, αλλά όχι κ' εδώ η φανατική προσήλωση που φτάνει έως το μίσος προς τους ψευδόμενους («**πάντοτε την αλήθεια ομιλούντες, πλην χωρίς μίσος για τους ψευδομένους**»).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ:

- Ασυμβίβαστη επιμονή στις προσωπικές αρχές
- Δίκαιη αντιμετώπιση και ίση μεταχείριση
- Πνεύμα αλληλεγγύης και διάθεση προσφοράς
- Σταθερή υπεράσπιση της αλήθειας
- Μετριοπάθεια και συναίσθηση των ανθρώπινων αδυναμιών

Οι συμβολισμοί του ποιήματος:

- Θερμοπύλες: η λέξη συμβολίζει τις ηθικές αξίες και τα υψηλά ιδανικά, τη συναίσθηση του χρέους χωρίς ανταμοιβή και τη μέχρι εσχάτων αγωνιστικότητα, παρά την επίγνωση των μοιραίων εξελίξεων.
- Εφιάλτης: το όνομα συμβολίζει την προδοσία (εξωτερική ή εσωτερική)
- Μήδοι: σύμβολο των ανυπέρβλητων εμποδίων, των αντίθετων δυνάμεων που θα επικρατήσουν, της καταστροφής.

Στίχοι 11-14

- Το βάρος ολόκληρου του ποιήματος βρίσκεται στο τελευταίο τετράστιχο. Αυτό έχει σημασία για τον ποιητή : να προβλέπεις ότι θα ηττηθείς (πάντα θα βρεθεί ένας Εφιάλτης και οι Μήδοι θα περάσουν) και όμως «να μη κινείς από το χρέος σου», να στέκεσαι ασάλευτος στη θέση σου και να πέφτεις. Ιδιαίτερη όμως σημασία έχει και η επανάληψη του ρήματος «προβλέπουν» στον στίχο 12. Το ρήμα «βλέπω» θα πει έχω κάτι παρόν, μπρος στα μάτια μου, και το κοιτάζω, το βλέπω. Το ρήμα «προβλέπω» σημαίνει «βλέπω» κάτι που δεν βρίσκεται μέσα στο παρόν αλλά μέσα στο μέλλον. Επομένως, για τους υπερασπιστές των Θερμοπυλών του ποιήματος ο Εφιάλτης και οι Μήδοι βρίσκονται μέσα στο μέλλον.

-
- Αυτό έχει μεγάλη σημασία, αφού μεταξύ του παρόντος και του μέλλοντος υπάρχει ένα χρονικό διάστημα στο οποίο θα μπορούσε να εγκαταλείψει τη μάχη ο Λεωνίδας με τους τριακόσιους άνδρες του («μιας και ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος»). Αντίθετα, παρέμεινε εκεί και θυσιάστηκε για τα ελληνικά ιδανικά μαζί με όλους τους υπόλοιπους στρατιώτες.

Μήνυμα:

- Η στάση που επέδειξαν οι Έλληνες στις Θερμοπύλες αποτελεί μέχρι και τις μέρες μας σημείο αναφοράς και παράδειγμα ανδρείας για ολόκληρο τον κόσμο, ένα σημείο που θα συνεχίσει μέχρι την αιωνιότητα να εμπνέει και να οδηγεί σε ασταμάτητους, κοπιώδεις, σκληρούς, αδυσώπητους, φοβερούς αγώνες, των οποίων η έκβαση τις περισσότερες φορές δεν θα είναι θετική. Μα πάνω απ' όλα θα δίνει συνεχώς το σύνθημα για τη διαρκή επαγρύπνηση της διαφύλαξης των αξιών, των ιδανικών και των αρχών της κοινωνίας.